TURK ELI

International Scientific Journal

Volume 1 | Special Issue Part 2 | 2026

Manas, Kyrgyz Republic

www.turkeli.science

TURK ELI
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL

The journal is officially registered as a mass media outlet by the Justice Department of Manas Region under the Ministry of Justice of the Kyrgyz Republic in accordance with Registration Certificate No. 10339 dated March 11, 2024. The journal is registered under the title “TURK ELI” International Scientific Journal and is authorized for publication in Kyrgyz, Turkish, Uzbek, Kazakh and English languages.

Honorary President
Sarvar Ispahi

Editor-in-Chief
Jenishbek Duysheev

Deputy Editor in-Chief
Rahmonali Hasanov

Editorial Board:

Ablat Khodjaev (Prof. Dr.)
Shakimashrip Ibraev (Prof. Dr.)
Shohistahon Uljaeva (Prof. Dr.)
Kubanychbek Kalchakeev (Prof. Dr.)
Abdimajid Madraimov (Prof. Dr.)
Shukhrat Sattorov (Prof. Dr.)
Ibrahim Kush (Dr.)
Faig Elekberli (Dr.)
Erdenebayar Nasanbat (Dr.)
Gulnara Anarbaeva (Dr.)
Nurgul Aldabek (Dr.)
Nurjamal Myrzabaeva (Dr.)
Takhirjan Kazakov (Dr.)
Elmira Hazratkulova (Dr.)
Azamat Kaliev (Dr.)
Abdulvakhidkhon Nuriddinov (Dr.)

About this Special Issue

This Special Issue presents selected papers from the International Scientific Conference
Ijtimoiy fanlar va jamiyat taraqqiyoti:
barqaror rivojlanishning strategik yo‘nalishlari

Technical Editor
Laziz Baxtiyorov

Publisher: turkeli.science
E-mail: editor@turkeli.science

TOSHKENT IQTISODIYOT VA TEXNOLOGIYALARI UNIVERSITETI
TITU
TOSHKENT – 2022
TOSHKENT IQTISODIYOT VA TEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI
IJTIMOIY FANLAR FAKULTETI
IJTIMOIY FANLAR VA JAMIYAT TARAQQIYOTI:
BARQAROR RIVOJLANISHNING
STRATEGIK YO‘NALISHLARI
GLOBAL MIQYOS
STRATEGIYA VA TARAQQIYOT
ILM-FAN VA INNOVATSIYA
JAMIYAT VA INSON KAPITALI
XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA
ILM-FAN ORQALI BARQAROR KELAJAK SARI
2026-yil 15-may

Contents

F. T. Baitova	Sociocultural Transformation of Kyrgyz Society: Historical Experience and Contemporary Trends	6
Sh. H. Sattarov	Service Sector Diversification in the Context of Uzbekistan's Digital Economic Transformation	11
R. Hasanov	Ahsikent: A Great Center of Civilization	16
S. Dj. Saidova	From Historical Heritage to Modernity: The Evolution of National Clothing	21
B. R. Karimov	The Contribution of the Timurid Renaissance to the Development of World Civilization	24
Y. Akhmedov	The Security Service in Amir Temur's State: The Foundation of Strategic Stability and Power	27
A. S. Kaliev *N. B. Bazarbaev*	Civic Identity in the Context of Globalization	31
F. Bozorova	The Socioeconomic Essence of Enhancing Public Welfare through Strengthening Household Activity in Uzbekistan	36
G. Y. Şirvanzadə	The History of Pedagogy and the Educational Ideas of Azerbaijani Intellectuals	39
Sh. Yuldoshev	Economic Implications of Government Price Regulation: Benefits, Drawbacks, and Policy Recommendations	41
M. E. Khujamov *S. M. Madumarov*	The Role of Amir Temur in the Education and Upbringing of Youth	44
O. O. Rahmatov	The Role of Social Conflicts in the Formation of Political Risks in Modern Society	46
I. X. Saidova	The Contribution of Women to Supporting Society in the Context of Global Conflict	49
I. B. Kamilova	Development of Communicative Competence in Fifth-Grade Students in Uzbek-Medium Education	52
Sh. U. Amirova	Cognitive and Linguocultural Aspects of Studying Mental Structures in Typologically Different Languages: A Case Study of Russian and Uzbek Proverbs	54
R. R. Rafikova	Methods of Integrated Lessons in Teaching Russian Grammar in Primary and Secondary Schools	59
M. Akhmedova	Methodology for Improving the Study of Ethnopedagogical Elements in the National Education System	61
A. S. Kaliev	Political Analysis of the Expansion Russian Empire on the Formation of the Civil Identity in Kyrgyz People	66
K. Yuldoshev	Sahibqiran Amir Temur in Karmana	72
V. A. Bekmurodova	Developing Oral Communication Skills among Uzbek School Students through the Comparative Study of Russian and Uzbek Speech Etiquette	74
F. B. Ismailova	The Role of Social Sciences in Societal Development: The Integration of Human Capital, Economic Reforms, and Digital Transformation	78
A. Kenjaeva	Effective Audio Formats for Developing Foreign Learners' Oral Communication Skills	81
Ch. Eshboboeva	Social Sciences and Societal Development: Strategic Directions for Sustainable Development	83
S. Burxonova	Methodological Approaches to the Study of Ethical Values in Pedagogy	86
S. Aliyev	The Role of Well-Being Psychology in Psychotherapy	88

Sahibqiran Amir Temur in Karmana

K.Yuldoshev (Doctor of Sciences (DSc) in History, Professor)[1]

[1.] Renaissance University
Tashkent, Uzbekistan

Abstract.
The article discusses the third campaign of Amir Temur to Khorezm, during which there was unrest in Samarkand, and in connection with this, on his way back through Bukhara, he visited the Karmana land, the Raboti Malik caravanserai in Karmana, and a major battle took place near the village of Kiyot near Karmana, in which Prince Jahongir Mirzo won. The information presented in the article is taken from the works of Nizomiddin Shami, Sharofiddin Ali Yazdi, Evgeniy Berezikov, the Temur scholar Buriboy Akhmedov, and other scholars.
Keywords: Sahibqiran, Central Asia, Iran, the Caucasus, Azerbaijan, Iraq, the Levant (al-Sham), Asia Minor, India, the Muste Period, strategic planning, Royal Road, Zafarnama, Kesh, Khwarazm, Moghulistan, White Horde, Jete, Karmana, beks, Kot, Khas, Bukhara, Dobusiya, cavalryman, warrior, Sighnaq, Urus Khan, envoy, gifts and offerings, repentance and supplication, Qiyat, soldier, enemy, Dasht-i Kipchak, victorious, arrow wound, skilled commander, Rabat-i Malik Caravanserai

Соҳибқирон Амир Темур Карманада

К.Йўлдошев (педагогика фанлари доктори, профессор)[1]

[1.] Университет «Ренессанс»
Тошкент, Узбекистан

Аннотация.
Мақолада Соҳибқирон Амир Темурнинг учинчи бор Хоразмга юриш қилганлиги ва шу пайтда Самарқандда нотинчлик бўлганлиги, шу муносабат билан Бухоро орқали қайтаётиб Кармана диёрида, Карманадаги Работи Малик карвонсаройида бўлганлиги, Кармана яқинидаги Қиёт қишлоғи атрофида катта жанг бўлгани ва унда шахзода Жаҳонгир Мирзо ғалаба қозонганлиги тўғрисида фикр юритилади. Мақолада келтирилган маълумотлар Низомиддин Шомий, Шарофиддин Али Йаздий, Евгений Березиков, темуршунос олим Бўрибой Ахмедов ва бошқа олимларнинг асарларидан олинган.
Калит сўзлар: Соҳибқирон, Марказий Осиё, Эрон, Кавказ, Озарбайжон, Ироқ, Шом, Кичик Осиё, Ҳиндистон, Мусте даври, стратегик, Шоҳ йўли, Зафарнома, Кеш, Хоразм, Мўғилистон, Оқ Ўрда, Жета, Кармана, Беклар, Кот, Хос, Бухоро, Добусия, отлиқ, жангчи, Сиғноқ, Ўрусхон, элчиси, совға – салом, тавба – тазарру, Қиёт, аскар, душман, Дашти Қипчоқ, музаффар, ўқ заҳми, моҳир қўмондон, Работи Малик карвонсаройи.

Соҳибқирон Амир Темур Тарағай баҳодир ўғли (1336–1405 й) Турон заминидан етишиб чиққан буюк давлат арбоби, ноёб тактикали ҳарбий саркарда, теран сиёсатчи ва улуғ цивилизация ривожига улкан ҳисса қўшган тарихий шахсдир. У Шарқ ва Ғарб тарихида “Соҳибқирон” – яъни «саодатли юлдуз остида туғилган буюк зафар эгаси» деган улуғ унвон билан шуҳрат қозонган. Амир Темур қурган салтанат XIV аср охири – XV аср бошларида Марказий Осиё, Эрон, Кавказ, Озарбайжон, Ироқ, Шом, Кичик Осиё, Ҳиндистоннинг шимолий ҳудудлари ва Рус ерларигача чўзилган улкан геосиёсий маконни қамраб олган. Соҳибқирон Амир Темур фақат моҳир саркарда бўлибгина қолмай, балки давлат бошқаруви, қонунчилик, иқтисодий ислоҳотлар, фан, меъморчилик ва маданият ривожига катта эътибор қаратган буюк шахс. Унинг “Темур тузуклари” асарида давлатни адолат, интизом ва қонун устуворлиги асосида бошқаришнинг мукаммал тизими баён этилади. Масалан: Бир тузукларида у ўзи ўрнатган тартиб-интизом ҳақида шундай ёзади: “Салтанатимда шу даражада адолатли тартиб ва интизом жорий қилдимки, агарда 10 ёшли болакайнинг қўлига олтин танга тўла бир тоғора туқазиб, уни сарҳадларимизни энг сўнгги чегарасига боришга буюрилса, тангаларнинг бир донаси ҳам йўқолмайди” [1].

Кармана Республикамиздаги қадимий шаҳарлардан бири ҳисобланади. Унинг тарихи милоддан аввалги 100 – 90 минг йилларга, яъни ўрта тош даври –даврига бориб туташади.

Шундай қадимий диёрда дунёни ларзага солган буюк Амир Темурдек шахс бўлганми деган савол кўпчиликни қизиқтиради, албатта. Биз ўз изланишларимиз даврида, бу масалани ўрганиб чиқиш жараёнида, кўплаб тарихий манбаларга мурожаат қилдик ва бир қадар ижобий натижаларга эришдик.

Амир Темур даврининг воқеанавис тарихчилари Соҳибқироннинг Кармана ҳудудида бўлганлиги тўғрисида кўплаб тарихий манбалар ёзиб қолдирганликларини гувоҳи бўлдик. Сунъий интеллектдан олинган маълумотларга кўра Амир Темурнинг Кармана (ҳозирги Навоий вилояти) ҳудудида бўлганлиги ва бу ернинг Темурийлар давридаги аҳамияти ҳақида тарихий манбаларда қизиқарли маълумотлар мавжуд.

Кармана ўзининг стратегик жойлашуви — Самарқанд ва Бухоро шаҳарларини боғловчи “Шоҳ йўли” устида жойлашганлиги сабабли, Амир Темур салтанати даврида муҳим стратегик аҳамиятга эга манзиллардан бири бўлган.

Соҳибқирон ўзининг ҳарбий юришлари давомида Карманада бир неча бор тўхтаб ўтган. Бу ерда қўшин дам олган ва кейинги юришларга тайёргарлик кўрилган.

Амир Темур ўз давлатини бошқаришда ҳудудий барқарорликка интилган. Кармана Бухоро ва Самарқанд ўртасидаги “дарвоза” вазифасини ўтагани учун, у ерда

доимий назорат сақланган ва маҳаллий ҳокимлар бевосита марказга бўйсунган.

Тарихчи Шарафуддин Али Йаздийнинг “Зафарнома” асарида ҳам Амир Темурнинг Мовароуннаҳрдаги ҳаракатлари давомида Кармана ва унинг атрофидаги манзиллар тез-тез тилга олинади[2].

Соҳибқирон Амир Темурнинг Карманада бўлганлигини исботловчи асосий тарихий манба – Амир Темур даврида бевосита унинг топшириғи билан ёзилган тарихчи ва адабиётчи олим Низомиддин Шомийнинг “Зафарнома” асари ҳисобланади. Низомиддин Шомий Соҳибқирон билан бир неча марта учрашган, унинг жасорати ва шижоатини ўз кўзи билан кўрган, у билан суҳбатда бўлган.

Асарни ёзиш учун Амир Темур билан бирга юрган воқеанависларнинг ёзиб борган кундаликлари ва битиклари Низомиддин Шомий учун манба бўлиб хизмат қилган.

Асарда келтирилишича, 1375 йилда Амир Темур Кешда бўлган пайтда Хоразмда нотинчлик эканлиги тўғрисида хабар келиб, Юсуф Сўфи бир қанча тарафдорлари билан қўшин тўплаб, Бухоро устига юриш бошлагани билдирилади.

Амир Темур Хоразм томон отланар экан, “Мўғилистон ва Оқ Ўрда орасидаги муносабатлар бир қадар мураккаблашиб, мўғиллар Фарғона ҳамда Туркистон атрофида ғимирлаб қолишган эдилар. Моваравннаҳр ҳудудини хавф-хатардан қўриқлаш мақсадида ҳазрат Соҳибқирон дарҳол Амир Сори Буғо ва Одилшоҳни туманлари билан Жета ҳудудига юбора туриб, Амир Қамариддиннинг ҳатти – ҳаракатларидан воқиф бўлиб туришни тайинлайди”[3].

Амир Темур ишонган саркардалар хойинлик йўлига ўтадилар. Бу ҳақда Низомиддин Шомий асарда шундай келтиради: “Одилшоҳ вилоятни ҳоли топгач, Хитой Баҳодир ва Элчи Буғони олиб, Сори Буғо билан бирлашди ва ҳаммалари Амир Соҳибқиронга қарши бош кўтардилар, ўз эл ва лашкарларини йиғиб, Самарқанд қалъаси ва қўрғонини қамал қилмоқчи бўлдилар. Шаҳар аҳли ўқ-ёй ва новак заҳми билан уларни шаҳарни ўраб олишларига йўл қўймади. Қўрғон ҳокими Оқ Буғо Баҳодир эди. У Амир Соҳибқиронга хабар юборди. Бу вақтда Амир Соҳибқирон Котдан ўтиб, Хосга етган эди”[4].

Темуршунос олим Б.Ахмедовнинг ёзишича: Амир Темур бу хабарни эшитган чоғда “Юсуф Сўфининг элчиси катта совға – салому, тавба – тазарру ила битилган мактуб билан етиб келди”. Соҳибқирон шу ерда Хоразмга бошлаган учинчи юришини тўхтатиб, нотинч бўлган Самарқандга ўғли Жаҳонгир билан Кармана орқали йўлга тушади.

Одилшоҳ ва Сори Буғо ўзига яқин бўлган жалойир ва қипчоқ каби бир қанча элатларни тўплаб, Добусия қалъасидан ўтиб, Кармана яқинидаги Қиёт қишлоғи атрофларига яқинлашган эдилар.

Соҳибқирон лашкарлари билан келиб Работи Маликда тўхтайди. Ўғли Жаҳонгирни Кармана томон 20 минглик аскар билан душманга қарши йўллайди. “Жаҳонгир исёнчиларга Карманада етиб олди ва душманни бир зарба билан мағлубиятга учратди. Одилшоҳ билан Сори Буғо паноҳ излаб Сиғноққа – Ўрусхон ҳузурига қочдилар”[5].

Буюк Соҳибқирон Амир Темурнинг Карманада бўлганлигини келтирувчи яна бир тарихий манба Шарофиддин Али Яздийнинг “Зафарнома” китоби ҳисобланади.

Ушбу китобдаги қуйидаги сатрлар Соҳибқироннинг Карманада бўлганлидан дарак беради: “Бекларким, ҳазрат Соҳибқирон аларни Жета сори йибариб эрди, Сори Буға билан Одилшоҳ вилоятни холи кўруб, бир-бири билан йаман андиша этиб, Хитойи Баҳодур билан Элчи Баҳодурни туттилар. Ва ҳамдиким, ҳазрат ани Андижон вилоятининг даруғаси қилиб эрди, алар билан иттифоқ қилди. Ва алар эллари билаким, жалойир ва қипчоқ эрди, барчани йиғиштуруб, Самарқанд устига юрдилар. Ва келиб шаҳарни қабол этиб тушдилар. Ва шаҳар эли ўқ заҳми била қўймадиларким, шаҳарнинг йақинида келгайлар. Ва Оқ Буғаким, шаҳарда ҳоким эрди, сурат соқеъани арзадошт этиб, ҳазратқа йибарди. Ҳазрат олий Кот (Хоразмнинг энг қадимги шаҳарларидан бўлиб, Амударёнинг ўнг соҳилида жойлашган, 995 йилгача, Хоразмшоҳлар давлатининг пойтахти Гурганчга (ҳозирги Туркманистонда Кўҳна Урганч) кўчирилгандан сўнг иккинчи даражали шаҳар бўлиб қолган, ҳозирги Беруний шаҳри) дин ўтуб, Хос (Хоразмда Котдан шимоли – ғарбда қарийиб 20 км масофадаги ўрта аср шаҳри, у Дархос деб ҳам аталган) га етиб эдиким, бу хабар етти. Андин қайтиб, амирзода Жаҳонгирни ўзидин илгари йибарди ва ўзи кейинда юриди. Ва Бухороға етканда андин ўтуб, Работи Маликка туштилар. Шаҳзода Кармана мавзеъида душманларға етиб, икки тарафдин сафлар тузатиб, уруш эттилар. Амирзода Жаҳонгир Тенгри иноятидин мухолифларға нусрат топиб, душманлар қочтилар ва Дашти Қипчоққа бориб, Ўрисхонға сиғиндилар. Ва ҳазрат Соҳибқирон музаффар ва мансур келиб Самарқандда тушди”[6].

Ўзбекистоннинг таниқли адибларидан бири Евгений Березиков ҳам ўзининг “Буюк Темур” номли роман-бадиасида бу воқеаларни шундай тасвирлайди: “Шаҳзода Жаҳонгирга йигирма минг отлиқ жангчи билан Бухоронинг Шимолий томонидан ўтиб, душманнинг орқа томонидан пайдо бўлиб қолишга кўрсатма берилди. Темурнинг ўзи эса Марказий йўналишни танлади ва тезда Бухоро яқинидаги Работи Маликда чодирни тикди. Худди шу маҳал Жаҳонгир Кармана яқинидаги душман қўшинларига юзма-юз келди ва дарҳол жангга киришди.... Моҳир қўмондон бўлиб етишаётган шаҳзода Жаҳонгир вазиятни тўғри баҳолади. У бир зарб билан Сора Буғо лашкарларини икки қисмга бўлиб ташлади. Жанг тақдири ҳал бўлган эди. Сори Буғо қолган - қутган отлиқ жангчиларини олиб Самарқандга шошди. Унга пешвоз чиқаётган Одилшоҳни эса Амир Темурнинг ўзи бошқараётган лашкар кутиб олди”[7].

Шундай қилиб, жаҳоннинг 30 дан ортиқ давлатларини ўзига бўйсундирган буюк бобомиз, Соҳибқирон Амир Темур бизнинг Кармана тупроғига қадами текканлигини фахр билан айта оламиз.

References

1.Амир Темур Кўрагон “Тузуки Темурий” – Тошкент, 1999.
2.Шарафуддин Али Йазди. Зафарнома Тошкент, “Янги аср авлоди” 2023.
3.Б.Ахмедов. Амир Темур, Тошкент, 1995, 191бет
4.Низомиддин Шомий. Зафарнома, Тошкент, 1995. 99 бет.
5.Б.Ахмедов. ўша китоб, 191, 192 бетлар
6.Шарафуддин Али Йазди. Зафарнома Тошкент, “Янги аср авлоди”2023. 117 бет.
7.Евгений Березиков. Буюк Темур. Роман-бадиа. Тошкент, 1996. 325 бет